



Mossromantik på naturum 2024

Naturum Vattenriket 2024

Verksamhetsberättelse

Karin Magntorn

Innehåll

Sammanfattning	3
Koppling till styrdokument	4
Besökare 2024	6
Publika aktiviteter	6
Pedagogisk verksamhet.....	11
Utställningen	12
Övrig utveckling.....	13
Läs mer	18



Under vintern 2024 var vattnet högt vid flera tillfällen, på bilden 1,78 m ö h.

Sammanfattning

Naturum Vattenriket är besökscenter i Biosfärområde Kristianstads Vattenrike och visar vägen ut till Vattenrikets besöksplatser och rika natur. Naturum vänder sig till en bred målgrupp och inträdet är gratis. Vi arbetar utifrån Naturvårdsverkets riktlinjer med värdeorden *tillgängligt, välkomnande och inspirerande*. Vi arbetar också utifrån Biosfärområdets Handlingsprogram där naturum utgör en viktig del inom de olika utpekade fokusområdena.

Vi blickar tillbaka på ett spännande 2024 då vi gick in i det nya temat "Naturens smarta lösningar". Temat fick märkas både i den pedagogiska verksamheten där bland annat genom workshops i biomimik och i flera programpunkter under året.

Under våren flyttade vi som vanligt ut till tranorna vid Pulken tillsammans med Tranvårdar och mötte besökare från när och fjärran.

Möjligheten att njuta av Vattenrikets artrika och varierade natur fick en extra skjuts med Friluftskul i Tivoliparken och invigning av Skåneleden SL6 Vattenriket.

Tillsammans med kollegorna på Biosfärenheten fick vi möjlighet att vara med på ett spännande framsynsresidens med medel från Vinnova. Det innehöll både framtidsspanande workshops och en poddserie med åtta avsnitt.

I övergången mellan vår och sommar hölls Biosfärlägre för 14:e gången. Strax därefter drog naturums sommarprogram igång.

Höstens program lockade många besökare. Dels under höstlovet då hörsalen byggdes om till Naturen om natten och dels genom den fantastiska utställningen Mossromantik med tillhörande tre workshops om naturbroderi.



Koppling till styrdokument

Naturum är förbundet till Naturvårdsverkets riktlinjer via ett rättighetsavtal som tecknas mellan Kristianstads kommun och Naturvårdsverket. I rättighetsavtalet regleras de övergripande dragen för att få kalla sig ett naturum.

Naturum är också en bärande del i uppdraget att vara ett Biosfärområde, ett modellområde för hållbar utveckling utsett av Unesco. Arbetet i Biosfärområdet följer ett fastslaget handlingsprogram med fem fokusområden. Nedan är de fokusområden som naturum varit starkt delaktig i under 2024 gulmarkerade.



Friska ekosystem och rik biologisk mångfald s. 7-9

- Strandängarna i Vattenriket
- Unika sandiga marker
- Levande skogar
- Tätortsnära natur



Vatten i balans från källa till hav s. 10-11

- Mer vatten i landskapet
- Bättre vattenkvalitet och större mångfald
- Livskraftigt Östersjön



Attitydförändring och lärande s. 12-17

- Naturum - mötesplats och skyltfönster
- Hitta ut i Vattenriket
- Naturpedagogik i fokus
- Ny kunskap är en förutsättning för framgång
- Bred kommunikation sprider goda exempel
- Lokalt engagemang, stolthet och glädje



Hållbart företagande i lantbruk och besöksnäring s. 18-21

- Hållbar besöksnäring
- Tranfest vid Pulken
- Framtidens lantbruk hushåller med vatten
- Naturens nyttor i odlingslandskapet
- Nya innovationer - dax för brax



Hälsa, livskvalitet och samhällsutveckling s. 22-23

- Må bra i Vattenriket
- Hållbar stadsutveckling
- Ny i naturen

Naturum är ett kommunalt naturum och som sådant bidrar naturum i hög utsträckning till flera prioriterade delområden i Kristianstads kommuns strategisk färdplan och styrkort. Under 2024 fokuserar Kristianstads kommuns färdplan på fem delområden: Hållbarhet, arbetsmarknad, utbildning, trygghet och attraktivitet.

Hållbarhet: *Kristianstad ska vara en ekologiskt, ekonomisk och socialt hållbar kommun, med rik, välmående natur och klimatsmarta samhällen präglade av minskad segregation och hög medborgerlig delaktighet.*

Naturum bidrar till målet hållbarhet genom att vara platsen för besökare som vill veta mer om Biosfärområde Kristianstads Vattenrike som modellområde för hållbar utveckling och genom att visa vägen ut till projektplatser och besöksplatser i Vattenriket. Naturum genomför också egna projekt som bidrar till kommunens hållbarhetsmål.

Attraktivitet: *Kristianstad är en kommun med god livskvalitet där invånare, näringsliv och organisationer ges utrymme att växa och utvecklas.*

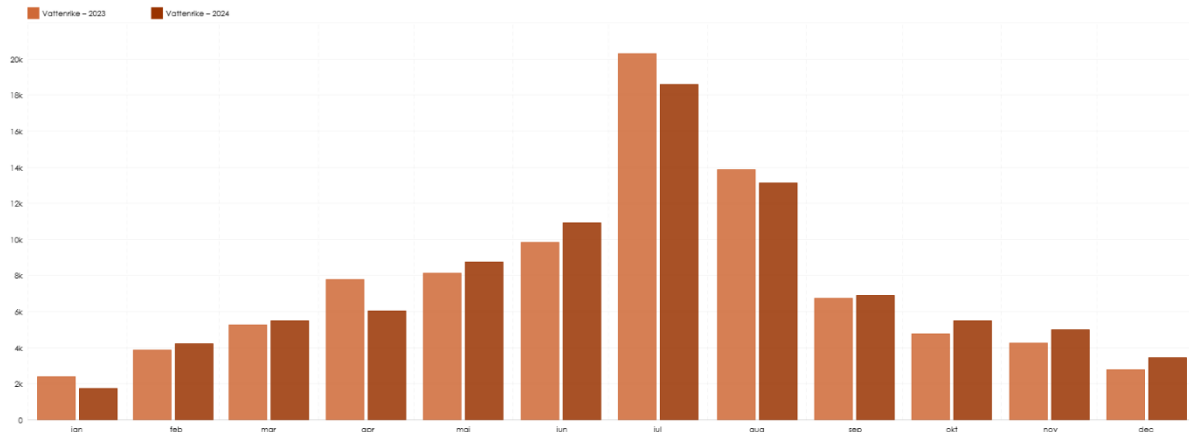
Naturum utgör en viktig plats för både lokalboende och tillresta. Med 90 000 årliga besök är naturum ett av de mest välbesökta besöksmålen i kommunen. Naturums breda programutbud bidrar såväl till livskvalitet som folkhälsa. Naturum har också täta kontakter med näringslivet som är kopplat till upplevelser och naturvärden, kanotföretag, Safaribåt och andra.



Under våren 2024 genomfördes Friluftskul tillsammans med många lokala aktörer. Naturum var delaktigt både i informationståltet och genom att häva efter smådjur i Helge å. Det är ett exempel på hur naturum bidragit till hållbarhet och attraktivitet i kommunens färdplan.

Besökare 2024

Naturum hade före pandemin runt 100 000 besökare årligen. Under pandemiåren halverades antalet besökare, men år 2023 var besöksantalet åter uppe på 90 000 besökare. Även år 2024 landade antalet besökare på runt 90 000.



Besöksantal på naturum i jämförelse med åren 2023 och 2024. De mörkaste staplarna är år 2024.

Besökarna har också varit flitiga på att recensera naturum på Google. Under året har naturum fått över 200 nya recensioner och har nu strax under 2000 recensioner och ett medelbetyg på 4,5 i en femgradig skala.

Några trevliga nytillkomna recensioner från 2024.

- ❖ Fin plats att spendera en stund på. Fanns mycket smått att kolla på för barnen: fiskar, en liten bäck med små djur, en trögädda man kunde mata, gosdjursfiskar att fiska upp med ett spö, mm. Fanns även en stimulator man satt i och kollade på en film. Personalen var helt fantastiskt och så trevlig och inbjudande!
- ❖ Der schöner Ort. Das Gebäude in mitten der Natur ist sehr toll gemacht. Für Kinder und Erwachsene tolle Einrichtungen um die Natur zu beobachten zu erleben und auch gut gepflegt zu sein.
- ❖ En fantastisk plats för kunskap och upplevelser. Precis som alla naturum är allt väldigt välskött, uppdaterat, genomtänkt och tillgängligt. Inspirerande och kunnig personal som möter sina besökare med glädje och passion för verksamheten.
- ❖ Fantastisk och lärorik plats, med ett filmbesök i Opteryx. Väldigt avspänd, trevlig och serviceinriktad personal. Även Bistron var en fullträff med god mat och glass.
- ❖ Är ni i Kristianstad så måste ni besöka Vattenriket. Många aktiviteter för barnen och väldigt mysigt och härligt

Publika aktiviteter

Under året har naturum erbjudit 467 programpunkter som lockat över 16 000 deltagare. Tranorna vid Pulken lockade som alltid flest besökare totalt sett, men även Friluftskul som detta år genomfördes i Tivoliparken var välbesökt med runt 500 besökare. På naturum drog Händel i redet på Nationaldagen återigen en mycket stor publik på över 400 personer. Under hösten hade vi utställningen Mossromantik som fick mycket uppmärksamhet. Utställningen besöktes av ungefär 5000 personer.

Februari: Pinnpyssel

Under februarilovet ville vi både erbjuda utomhusaktiviteter som Djurolympiad och inomhuspyssel. Årets inomhusaktivitet blev pinnpyssel.

Vi dukade upp med fina pinnar, garn, lim och färger och så fick kreativiteten styra resten. Runt 180 pysslande var med under de två dagarna med pinnpyssel.



Mars: Utter och Utto

Vintertid i Vattenriket innebär med lite tur att man får se uttern utanför naturum. Vi inledde mars månad med ett utterprat för små öron och fick fint besök av Utto, Badrikets maskot. Över 50 besökare ville träffa Utto och faktiskt kom det också en utter utanför naturum som många hade tur att få se! Utterligt roligt!



Mars: Trantider

Vår bruket och därmed matningen drog igång i mitten av mars och den 23 mars var redan 10 500 tranor på plats. Vi inledde bemanningen på Trandagen den 25/3 och tog totalt emot över 7 200 besökare under den tid Tranvårdar fanns vid Pulken. Inne på naturum hade vi bland annat den nya progampunkten Tranhjulet för att berätta om tranorna för små öron.



April: Göra Jord

I samarbete med Hälsoträdgården och Studieförbundet fyllde naturums hörsal den 20 april för två intressanta föreläsningar om hur man kan göra sin egen jord och odla mer miljövänligt.

Två välkända trädgårdsprofiler, Lena Israelsson och Tony Johansson, bjöd på sina kunskaper och intresset var stort!



Maj: Friluftskul

För andra året i rad var vi med och arrangerade Friluftskul. Föreningar, företag och myndigheter bjöd på aktiviteter i Tivoliparken och vid Utemuseum Kanalhuset. Besökarna fick testa att kasta med fiskespö, paddla, spana efter fåglar, cykla mountainbike, smaka fattiga riddare och mycket mer. Naturum Vattenriket håvade småkryp vid Kanalhuset och Skåneleden SL6 Vattenriket invigdes.



Juni: Humlesurr

En ny programpunkt för året var Humlesurr vid naturum i början av juni. Naturvägledaren Erik hjälpte besökarna att lära känna några av de vanligare humlorna runt naturum. Söta, ulliga och gulliga och spännande små kryp.



Juni: Sommarprogram

Återigen fyllde vi sommarens dagar med dagliga aktiviteter i naturums närområde. Varje morgon klockan 10 var det "Utemorgon" och många gånger kom den nyöppnade spången och gömslet till nytta.



Juli: Storbandet

En solig söndag i juli kom Kristianstads Storband på besök till redet utanför naturum. Det var fullsatt i redet medan bandet spelade sin svängiga storbandsjazz.



Augusti: Nassim och MSO

Det blev full fart i redet i augusti när Nassim Al Fakir och brass- och slagverksmusiker ur Malmö SymfoniOrkester åter kom på besök till naturum. Denna gång hette konserten Tutiluren. Nalle och Nassim var nyfikna på brasskvintetten och undersökte hur trumpeter och tuba och valthorn lät- tutar man bara i en lur, eller hur går det till? Vi är så glada att MSO två år i rad valt att lägga en konsert hos oss på naturum!



September: Framtidsveckan

Under den årliga Framtids-veckan bidrog vi med flera programpunkter i naturums program. Två av dem var i samarbete med Hälso-trädgården: ett föredrag om torktålig trädgård samt ett intressant studiebesök i Hälso-trädgården tillsammans med trädgårdsmästare Hermine Wendt Linder.



Oktober: Härma naturen-hjulet

Naturen är full av finurliga uppfinningar. Spindeln spinner klibbig tråd men fastnar inte i den själv. Musslor klistrar sig fast med lim som funkar i vatten. Vårt naturhjul fick ett nytt, smart innehåll där naturvägledaren berättade om spännande arter i Vattenriket som vi kan lära av.



Oktober: Naturen om natten

Att få sitta kring en sprakande lägereld och höra en uggla hoa är en mäktig upplevelse. Under höstlovet förvandlade vi naturums hörsal till en inomhusskog där besökarna fick sätta sig kring den flammande brasan. Genom kunskap och smittande nyfikenhet visade naturvägledaren vägen ut i den nattliga naturen.



November: Mossromantik

Sandra Magnussons konst flyttade in på naturum Vattenriket under namnet Mossromantik. Vid tre tillfällen höll Sandra också fulltecknade workshops där deltagarna fick brodera, inspirerade både av Sandra och av naturmaterial i hörsalen.



December: Spindeljakt och körsång

Under december letar vi spindar i julgranen med stora och små. Det är också tradition att Kören Trekvart kommer på besök och sprider julstämning i hörsalen.



Pedagogisk verksamhet

Att möta skolklasser och pedagoger är en av naturums viktigaste uppdrag. Varje år möter naturpedagogen runt 80 grupper. Den pedagogiska verksamheten rymmer många olika delar. Här är några nedslag från årets första halva.

Biomimik workshops

Bio står för liv, mimik för att härma. Biomimik är ett begrepp för hur vi människor kan härma, eller lära av naturen. Naturpedagog Sam Peterson gav både gymnasieelever och blivande lärare verktyg att se på naturen med nya ögon. Workshoparna i biomimik är en del av nya temat naturens smarta lösningar.



Algforskarsommar

Återigen fick högstadiel eleverna vid Rönnowskolan i Åhus vara medborgarforskare inom projektet Algforskarsommar som leds av Stockholms universitet. Naturpedagogen Sam var med klasserna vid två tillfällen under våren för att undersöka förökningstopparna på blåstången, som ju bara förökar sig under fullmånens sken.



Våtmarksexkursion

Sedan flera år tillbaka samarbetar Söderportskolans miljöprofil med naturum för att fördjupa elevernas kunskaper om Biosfärområdet. I maj var det dags för naturpedagogen Sam tillsammans med två kollegor från Biosfärenheten att träffa eleverna och visa upp våtmarksprojekt i Vattenriket.



Biosfärläger

Det 14:e Biosfärläget började direkt efter skolslut med 20 upptäckarglada barn som fick utforska Vramsån i Gärds Köpinge med alla sina sinnen. På några timmar hann de med hävning, kräftjakt, måla natur och fiske. Dagarna som följde var fulla av andra möten med människor och natur i Vattenriket.



Utställningen

Varje år gör vi förändringar i utställningen på naturum Vattenriket. Under årets första halva har mycket handlat om tekniska lösningar, men vi har också fått en riktigt rolig gädda som kan prata på plats! Den blev direkt barnens favorit.

Mata gäddan

I mars kom vår nya modul på plats med gäddan som antingen säger "mmm" eller "blää" beroende på vad hon får för mat.

Flera naturum har en liknande modul, men vi lät vår gädda bli extra stor och verklighetstrogen. Den fantastiska gäddan är gjord av Vesa Jussila och Johan Sandzen fick gäddan att "prata".



Tekniska lösningar

Under våren arbetade vi vidare med tekniska lösningar på våra touchskärmar. Vi fortsatte övergången till verktyget "Blocks" på ytterligare flera skärmar. Med denna tekniska lösning kan vi själva redigera och uppdatera allt på skärmarna, vilket spar oss både dubbelarbete och extra kostnader.



Holkutställning

I naturums närområde satte vi upp en holkutställning under våren. Här finns nu tio fågelholkar, ett stort bihotell, fladdermus-holk och mulmholk. Holkarna är inte primärt till för fåglarna att häcka i utan är en del av naturums utställning. Under sommarens guidningar kom holkväggen väl till pass både för att inspirera till egna holkar och för att berätta om vem som trivs var.



Mossromantik

Mossigt värre på naturum. Under hösten flyttade virkade stubbar och broderade mossor in i utställningen på naturum. Konstnären Sandra Magnusson, eller virkerskan som hon kallar sig, fyllde utställningens bakre del med broderade, virkade, stickade och tovade verk som lockade många att komma till naturum. En påminnelse om lyckan i att andas in doften av barrträd och vila i mossan. Sandras utställning på naturum är ett exempel på hur naturen kan användas som inspirationskälla.



Övrig utveckling

Naturums verksamhet består av så mycket mer än att möta besökare, genomföra programpunkter och pedagogisk verksamhet. Det kan handla om allt från att vara delaktig i egna eller andras projekt till att ta emot speciella delegationer. Några saker värda att lyfta fram från 2024 är:

P1s Naturmorgon

P1 programmet Naturmorgon sände från naturum i februari. Naturmorgons Lisa Henkow träffade naturvägledaren Josefin Svensson vid naturum och pratade om "fågel, fisk och mittemellan", det vill säga allt från gäss och örnar till fiskarna i naturums akvarium.

Som bonus fick de också möta en av uttrarna i Helge å.



Framsynsprocess

Under våren genomfördes det Vinnovafinansierade projektet "Mäkla fred med naturen genom framsyn i Biosfärområde Kristianstads Vattenrike". Abigale Sykes ledde workshops utifrån processen "What if/ Tänk om". En annan del i projektet var en serie poddsamtal. Den första podden handlade om utomhuspedagogik och var ett samtal mellan Abigale Sykes, naturpedagog Sam från naturum och Thomas Beery från Högskolan Kristianstad.



Undervattensdrönare

Under våren började vi använda vår nya undervattensdrönare för att förstärka havsmedvetenheten vid våra guidningar vid havet. Det visade sig vara rejält svårt att navigera drönaren, men när man väl lärt sig hantera den hoppas vi att den kan fungera som ett fint komplement till vadarbyxor och vattenkikare.



Naturumträff på Store Mosse

Under slutet av april träffades medarbetare från Sveriges sydliga naturum på naturum Store Mosse.

Engagemanget och kreativiteten frodades när vi tillsammans utvärderade Store Mosses nya utställning och dessutom fick gå en vandring och uppleva mossen med "mosseskor".



OMEP

Under ett par dagar i slutet av april stod Högskolan Kristianstad värd för en internationell konferens om utbildning för hållbar utveckling. Under en av dagarna kom ett 30-tal delegater från fem världsdelar till naturum.

Det var ett härligt gäng från Europa, Asien, Nordamerika, Afrika och Australien som fick prova på vårt tema "naturens smarta lösningar" och höra mer om arbetet i Biosfärområdet och hur vi jobbar med elever och lärare.



Fenologi

Under året har vi haft ett starkt fokus på fenologi som del i alla svenska naturums klimatsatsning.

Vi har varit fenologirapportörer, vi hållit guidningar med fokus på vår- och hösttecken och vi har placerat en klimatfotopunkt utanför naturum.

Förbipasserande uppmanas att ta en bild som därefter skickas till SLU. Tack vare bilder från olika årstider kan forskare följa förändringar i naturen och få mer kunskap om effekterna av klimatförändringar. Under årets första halvår hamnade 123 foton hos forskarna.



Årumsspången återöppnade

I september 2022 brann gömslet och spången ner och sedan dess har vi och besökarna längtat efter en återuppbyggnad. I slutet av maj blev det äntligen dags! På invigningshelgen fanns naturums personal på plats för att spana längs spången och bjuda på något gott och under hela följande sommaren kunde vi åter bjuda på spångsafari längs spången som del i naturums utbud.



Euromab

Under en vecka i juni deltog en grupp från Vattenriket på Euromab 2024. Konferensen samlade 250 deltagare från 41 länder i Europa och Nordamerika i tyska staden Wittenberg. Euromab träffas vartannat år för att lära av varandra, dela goda exempel och hitta nya samarbeten.



Ny kungsfiskare vid infart

Kungsfiskarstatyn vid infarten mot naturum Vattenriket har länge varit ett omtyckt landmärke för människor som färdas längs Härlövsängaleden. Med åren har dock den vackra mosaiken lossnat och skulpturen fick monteras ner.

I dess ställe kom en annan kungsfiskare på plats – denna gång i cortenstål. Hungrigt spanar den på tre löjor och visar samtidigt vägen till naturum.



Erasmusutbyte

Under två veckor mitt i sommaren hade naturum en praktikant från Tjeckien. Sylva Geffroy är till vardags föreståndare för ett besökscentrum i bergsområdet Zdarske vrchy. Hon hade fått beviljat ett Erasmusutbyte för att lära sig mer- och hade valt naturum Vattenriket som sin plats.



Havsmedvetet Skåne - nätverksträff i Vattenriket

Hur kan vi utveckla aktiviteter som stärker ungas havsmedvetenhet? Det var temat för träffen i nätverket Havsmedvetet Skåne som drivs av naturum Öresund. Idéerna, utbytet och inspirationen flödade och gav en riktig energikick till det fortsatta arbetet.



Tångfestival i Simrishamn

Det finns många sätt att uppleva Östersjön och bli havsmedveten. Under Tångfestivalen på Sillens dag i Simrishamn bjöd naturum Vattenriket på friterad tång. Jättegott!!', utropade både stora och små spontant

Många hundra nyfikna besökare upplevde tång med alla sinnen. . Förutom Vattenriket mötte besökarna bland annat forskare från Lunds universitet, Kristianstads högskola och flera lokala tång-entreprenörer. Marint centrum (Simrishamns kommun) arrangerade Tångfestivalen



Biosfärhjältar

Biosfärkontoret har startat ett samarbete med scouterna för att stimulera intresset för naturen och biosfärområdet.

Målet är att scouterna ska lära sig mer om biosfärområdet, kanske hitta en ny favoritplats i naturen och förstå sambandet mellan natur och människa. Bilden är från ett av tillfällena då de blivande biosfärhjältarna byggde fågelmatare på naturum.



Läs mer

Tranorna har kommit, nu är det vår!

<https://vattenriket.kristianstad.se/tranorna-har-kommit-till-pulken-nu-ar-det-var-2/>

Naturens smarta lösningar- biomimik på schemat

<https://vattenriket.kristianstad.se/biomimik-pa-schemat-vi-lar-av-naturen/>

Friluftskul – prova på friluftsliv mitt i stan

<https://vattenriket.kristianstad.se/friluftskul-prova-pa-friluftsliv-mitt-i-stan/>

Ny podd hjälper oss tänka om

<https://vattenriket.kristianstad.se/ny-podd-hjalper-oss-att-tank-a-om/>

Friluftskul på Ekenabben:

<https://vattenriket.kristianstad.se/invigning-och-friluftskul-pa-ekenabben/>

Sylva från Tjeckien praktiserar på naturum Vattenriket

<https://vattenriket.kristianstad.se/sylva-fran-tjeckien-praktiserar-pa-naturum-vattenriket/>

Äventyrarscouter ska bli biosfärhjältar

<https://vattenriket.kristianstad.se/aventyrarscouter-ska-bli-biosfarhjaltar/>

Skogens magi i tråd och tyg – konstutställning på naturum

<https://vattenriket.kristianstad.se/mossromantik-utstallning-inspirerad-av-naturen/>

Biosfär – från våtmarkers kraft till en hållbar framtid

<https://vattenriket.kristianstad.se/biosfar-fran-vatmarkers-kraft-till-framtidens-hallbarhet/>

NaturligtVis på Näsby visar vägen ut i naturen

<https://vattenriket.kristianstad.se/naturligtvis-pa-nasby-visar-vagen-ut-i-naturen/>

Naturum Vattenriket bidrar till klimatforskning

<https://vattenriket.kristianstad.se/naturum-vattenriket-bidrar-till-klimatforskning/>



Kristianstads
kommun

